

สารบัญ

หน้า

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	i
Executive Summary	ii
สารบัญ	1
บทนำ	3
แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.....	5
องค์ประกอบของการพัฒนาสังคมที่ใช้ในการศึกษาดังแบบฯ	6
สถานการณ์ปัจจุบันของข้อมูลด้านการพัฒนาสังคมฯ.....	10
กรอบแนวคิดและข้อตกลงเบื้องต้นในการศึกษา.....	14
วิธีดำเนินการศึกษา.....	16
การแปลผลข้อมูลเพื่อการตัดสินใจสำหรับผู้บริหาร	27
จุดเด่นและข้อจำกัดของต้นแบบกลไกการบูรณาการงานพัฒนาสังคม.....	29
ข้อเสนอแนะ.....	29
รายการอ้างอิง	32
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก.....	๒
ภาคผนวก ข	๓-๑๖

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1	มิติของการพัฒนาสังคม	9
ตาราง 2.1	ค่าความแปรปรวนร่วมของมิติการพัฒนาสังคมที่จัดแบ่งใหม่	20
ตาราง 2.2	ค่าความสอดคล้องของมิติการพัฒนาสังคมทุกระดับ	22
ตาราง 3	ตัวแปรความต้องการขั้นต่ำ	23
ตาราง 4	ตัวแปรความเสี่ยงของการพัฒนา	25
ตาราง 5	ตัวแปรศักยภาพสำหรับการพัฒนา.....	26
ตาราง 6	ดัชนีสรุปความอยู่ดีมีสุขของประชากร	31

สารบัญรูปภาพ

หน้า

รูป 1	กรอบแนวคิดของต้นแบบกลไกการบูรณาการงานพัฒนาสังคม	14
รูป 2	กรอบแนวคิดของต้นแบบกลไกบูรณาการงานพัฒนาสังคม (ด้านข้าง)	14
รูป 3	วงจรการพัฒนาสังคม.....	15
รูป 4	วิธีการดำเนินการสร้างต้นแบบกลไกการบูรณาการงานพัฒนาสังคม	23

การศึกษาต้นแบบกลไกการบูรณาการงานพัฒนาสังคม

รศ. นิตยา ชูโต

ศ.ดร.เมธี ครองแก้ว

ดร.วุฒิพงษ์ เปรียบจริยวัฒน์

บทนำ

หัวใจของการพัฒนาประเทศ คือการพัฒนาคน และสิ่งแวดล้อมรอบตัวมนุษย์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาประเทศ หรือความอยู่ดีมีสุขของคนในชาติ แยกย่อยได้หลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นมิติสุขภาพกายและจิต มิติคุณธรรมและจิตความสามารถ มิติทางเศรษฐกิจ มิติทางความมั่นคงและความปลอดภัย ฯลฯ

หลายปีมาแล้วที่ประเทศไทยแยกการพัฒนาคนในมิติต่างๆ ออกจากกัน เพื่อเป็นการแบ่งงานพัฒนาขององค์กรต่างๆ ซึ่งน่าจะนำไปสู่ความเป็นเลิศในการทำงานพัฒนาได้ดีขึ้น ทว่า การแบ่งงานในลักษณะต่างคนต่างทำ ก่อให้เกิดการพัฒนาซ้ำซ้อน ไม่เกิดประสิทธิภาพ และไม่ต่อเนื่อง

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในฐานะที่เป็นหน่วยงานหนึ่งมีพันธกิจหลักในการเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการพัฒนาสังคม ได้เล็งเห็นปัญหาดังกล่าว และปรารถนาจะบูรณาการงานพัฒนาสังคมจากทุกองค์กร และทุกภาคส่วน ในประเทศไว้เป็นฐานข้อมูลเดียวกัน ซึ่งจะทำให้มั่นใจว่าประชาชนทุกคนจะเข้าถึง และได้รับหลักประกันความมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างทั่วถึง เป็นธรรม เสมอภาค ตามสิทธิอันพึงได้ดังระบุไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

ยุทธศาสตร์ของกระทรวงฯ ที่ตอบสนองเป้าหมายดังกล่าว คือ ยุทธศาสตร์การพัฒนานโยบายและระบบสารสนเทศการพัฒนาศังคม เพื่อเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ และชี้เตือนให้ผู้บริหารระดับสูง รับรู้ รับทราบข้อมูลภาวะเสี่ยงต่อปัญหาทางสังคม สถานการณ์ด้านสังคม เพื่อใช้ในการติดตาม กำหนดวิธีการพัฒนา จัดทำโครงการ และจัดสรรทรัพยากรให้กลุ่มเป้าหมายได้อย่างถูกต้อง อันจะส่งผลต่อการพัฒนา ปรับปรุงนโยบายทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และการพัฒนาสังคมที่เป็นเอกภาพต่อไปในอนาคต

สังคมหรือประเทศที่ใช้ความสำคัญแก่ “คน” มากกว่า “สิ่งของ” จะวางเป้าหมายเรื่องคนไว้ชัดเจนว่า จะให้ชีวิตความเป็นอยู่ของบุคคลเป็นเช่นไร ความสัมพันธ์กับผู้อื่นตามสิทธิและหน้าที่ต่อกันและกันเป็นอย่างไร จะให้เสรีภาพ เสมอภาค ระหว่างกันอย่างไร จะถือประโยชน์ส่วนรวมกับส่วนบุคคลเป็นอย่างไร สังคมจะพัฒนาให้เป็นอย่างไร ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจกำหนดและการกระทำของผู้นำในสังคมว่าจะสอดคล้องเพียงใด ผู้นำต้องการให้คนในสังคมสุจริต ยุติธรรม ตนก็ต้องทำเป็นตัวอย่าง สังคมจึงจะพัฒนาได้อย่างสมจริง

ระบบสารสนเทศและตัวบ่งชี้การพัฒนาศังคมฯ ควรเป็นกลไกที่มีคุณลักษณะสำคัญคือ

- 1) สามารถเชื่อมโยงข้อมูลพื้นฐานและข้อมูลจำเป็นในการวิเคราะห์จากส่วนภูมิภาค 75 จังหวัดเข้ากับฐานข้อมูลส่วนกลาง อันประกอบด้วย ข้อมูลของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานพระพุทธศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย กระทรวงยุติธรรม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานปรมาณ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ สำนักงานกฤษฎมนตรี สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ฯลฯ ได้
- 2) ช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการเข้าใจและวิเคราะห์สถานการณ์อย่างรอบด้าน ทั้งประเด็นความต้องการขั้นต่ำของมนุษย์ ศักยภาพของการพัฒนา และความเสี่ยงต่อการพัฒนา เพื่อย่นระยะทางและเวลาให้การเข้าถึงสถานการณ์นั้นๆ เร็วขึ้น อันจะทำให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจแก้ปัญหาได้ถูกต้อง
- 3) ง่ายต่อการตรวจสอบเฝ้าระวังสิ่งผิดปกติ และส่งสัญญาณเตือนได้ล่วงหน้า

เนื่องจากปัญหาทางสังคมและกลไกการพัฒนาสังคมเป็นเรื่องที่มีความอ่อนไหวมาก ทั้งในระดับเฉพาะพื้นที่และตัวปัญหา รวมทั้งระบบบริหารราชการแผ่นดินซึ่งเป็นเรื่องยิ่งใหญ่เช่นกัน ผู้วิจัยจึงหวังให้การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาด้นแบบระดับชาติเท่านั้น

ผลการศึกษาต้นแบบการบูรณาการงานพัฒนาสังคมระดับชาติครั้งนี้ มีเป้าหมายเพื่อวิเคราะห์และทำนายสภาพการณ์ของการพัฒนาประเทศที่เปลี่ยนแปลงตามช่วงเวลา ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ อดีต (ก่อนปี 2544) ปัจจุบัน (2544-2548) อนาคต (2549-2558) เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงความสำคัญในการเปลี่ยนแปลงปัจจุบัน เพื่อไปสู่อนาคตที่ดีกว่า โดยอาศัยข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมในทุกด้านตามกรอบการศึกษาที่ผู้วิจัยวางไว้

รายงานผลการศึกษาจะกล่าวถึงประเด็นต่อไปนี้ตามลำดับ คือ

- I. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- II. ข้อมูลด้านการพัฒนาสังคมฯ ในปัจจุบัน
- III. กรอบแนวคิดและข้อตกลงเบื้องต้นในการศึกษา
- IV. วิธีดำเนินการศึกษา พัฒนาด้นแบบกลไกฯ
- V. การแปลผลข้อมูลเพื่อการตัดสินใจสำหรับผู้บริหาร
- VI. จุดเด่นและข้อจำกัดของต้นแบบกลไกฯ
- VII. ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

I. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์

ก่อนจัดทำต้นแบบกลไกการบูรณาการฯ ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การประชุมระดมสมองจากผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสังคมจากมูลนิธิประชากร รวมทั้งการประชุม คณะกรรมการพัฒนากลไกการบูรณาการงานพัฒนาสังคม เพื่อสกัดเนื้อหา องค์ประกอบของมิติการ พัฒนาสังคมที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย และสามารถนำไปปรับใช้กับการดำเนินงานของ ผู้บริหารได้รวดเร็ว ดังที่จะได้กล่าวต่อไป

อนึ่ง สถานการณ์ขณะนี้ที่ได้จัดทำต้นแบบฯ นี้ เป็นช่วงเวลาที่มีการ “ปฏิรูป” ระบบราชการ ไทยซึ่งมีผลกระทบต่อการบริหารส่วนกลางและส่วนภูมิภาค กล่าวคือ ผู้ว่าราชการจังหวัดแบบบูรณา การกลายเป็นผู้มีอำนาจเด็ดขาดในการดูแล บริหารโครงการพัฒนาแต่ละจังหวัด ตามนโยบายของ รัฐบาลปัจจุบัน ในขณะที่ส่วนกลางไม่มีอำนาจสั่งการ คงทำได้เพียงขอความร่วมมือไปยังเจ้าหน้าที่ใน จังหวัดเท่านั้น สิ่งนี้มีผลกระทบต่อข้อมูลในระดับภูมิภาคและจังหวัด ดังนั้นแนวคิดในความเชื่อมโยง 75 จังหวัดจึงไม่สามารถทำได้

นอกจากนี้ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาสังคมยังเป็นเรื่องยากยิ่งต่อการพิสูจน์ข้อเท็จจริง ตีความหมายได้หลากหลายนัย เพื่อขจัดความลำเอียงจากอคติต่างๆ ผู้วิจัยจึงใช้ตัวเลขและสถิติเป็น เครื่องมือตัดสินใจ คัดกรอง

ความหมายของการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์¹

การพัฒนาสังคม หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ดีทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม เพื่อประชาชนจะได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งด้านอาหาร ที่อยู่อาศัย การศึกษา สุขภาพอนามัย การมีงานทำ มีรายได้เพียงพอในการครองชีพ ประชาชนได้รับความเสมอภาค ความยุติธรรม มีคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการเปลี่ยนแปลงทุกขั้นตอน อย่างเป็นระบบ

ความมั่นคงของมนุษย์ คือ 1) ความปลอดภัยจากภาวะคุกคามอย่างรุนแรง เช่น ความหิว โรคร้ายไข้เจ็บ และการกดขี่ 2) การคุ้มครองให้พ้นจากผลกระทบที่มีต่อรูปแบบของชีวิตประจำวันที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลัน และทำให้เกิดความเจ็บปวด ทุกข์ทรมาน ไม่ว่าจะเป็นในบ้าน ในการทำงาน หรือ ในชุมชน ในทุกระดับของการพัฒนาประเทศ ตามเกณฑ์ขั้นต่ำที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540

¹ จาก ร่างภาคผนวก แนวคิดเบื้องต้นการให้บริการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และการประชุมระดมสมองในประเด็น ตัวชี้วัดการพัฒนาสังคม 25 พ.ค. ปี 2548

กลุ่มเป้าหมายหลักของกระทรวงพัฒนาสังคมฯ คือประชาชนที่ยังพึ่งตนเองไม่ได้ จักต้องได้รับความช่วยเหลือ เกื้อกูล ผลักดันให้เกิดการพัฒนาตนเองจนสามารถพึ่งตนเองได้ ส่วนประชาชนที่พึ่งตนเองได้ จักต้องให้เกิดการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้ต่อไป

องค์ประกอบของการพัฒนาสังคมที่ใช้ในการศึกษาด้านแบบ

สังคมจะเกิดการพัฒนาได้ก็ต่อเมื่อทุกๆ หน่วยในสังคมได้รับการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเริ่มพัฒนาดังแต่จุดเล็กที่สุดคือ บุคคล ซึ่งพลังขั้นดีที่ได้จากการพัฒนาอย่างถูกต้องนี้จะส่งผลกระเพื่อมไปสู่หน่วยถัดๆ ไปคือ ครอบครัว ชุมชน ประเทศ และโลกตามลำดับ หมุนเวียนต่อเนื่องกันไป ในทางกลับกัน โลกที่ได้รับการพัฒนา ก็จะส่งพลังงานกลับจะกลายเป็นสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศชาติ ชุมชน ครอบครัว และบุคคลเช่นกัน

ทั้งนี้ สิ่งที่ต้องพัฒนาในแต่ละระดับ (5 ระดับ) สามารถแบ่งได้เป็น 5 มิติ คือ

- 1) ความสมบูรณ์ทางสุขภาพและจิตใจของบุคคล
- 2) การศึกษาและพัฒนาขีดความสามารถ
- 3) การประกอบอาชีพและเลี้ยงชีวิต
- 4) สิ่งแวดล้อมเพื่อคุณภาพชีวิต
- 5) การเมือง-วัฒนธรรม

การกำหนดตัวชี้วัดเป็น 5 ระดับ ทำให้เห็นกลุ่มเป้าหมายของงาน อันจะโยงสู่ผู้รับผิดชอบในแต่ละตัวชี้วัดได้ชัดเจนขึ้น

การพัฒนาระดับบุคคล ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านต่างเห็นพ้องต้องกันว่า การพัฒนาสังคมควรเริ่มจากพัฒนามนุษย์เป็นอันดับแรก ตัวชี้วัดการพัฒนามนุษย์ ควรมีปริมาณและน้ำหนักมากที่สุด ในองค์ประกอบการพัฒนาสังคม โดยเริ่มจากพัฒนาให้บุคคลมีร่างกาย จิตใจ และสมองเจริญเติบโตสมวัย กินอิ่ม นอนหลับ หรือมีปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิตพื้นฐานเพียงพอ ทั้งอาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรคจำเป็น ทั้งนี้เนื่องจากกายกับใจมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เช่น เมื่อเจ็บไข้ได้ป่วยจะทำให้จิตใจไม่สบาย หงุดหงิด ไม่พร้อมที่จะทำงานใด ในทางกลับกันเมื่อสภาพจิตอ่อนแอ ร่างกายก็พลอยอ่อนกำลังลงไปด้วย ตัวชี้วัดทางตรงและทางอ้อมที่สามารถสะท้อนความสำเร็จในการพัฒนามนุษย์ ประกอบด้วย การอนามัยแม่และเด็ก อายุขัยเฉลี่ย ภาวะโภชนาการ สภาพการณ์การเจ็บป่วย พฤติกรรมสุขภาพส่วนบุคคล ซึ่งผู้ที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพทางกายแล้ว จะพร้อมรับการพัฒนาด้านต่อไป

เมื่อพัฒนาร่างกายและจิตใจของบุคคลแล้ว จะพัฒนาสติปัญญาและจิตวิญญาณ (Soul) ต่อด้วยการจัดให้ได้รับการศึกษาและฝึกฝนอบรมหลากหลายรูปแบบเพื่อให้เกิดคุณค่าหลักแห่งความเป็นมนุษย์ (Core Value) เป็นคนที่เต็มคน โดยนำเอาหลักธรรมของศาสนาและวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องยึดโยง ตั้งแต่อายุน้อยๆ จนกระทั่งเติบโตใหญ่ เช่น การรู้ว่าสิ่งใดควร ไม่ควร รู้จักเหตุ-ผล การรู้จักตนเอง การมีความรัก-พอใจในสิ่งที่ตนควรปฏิบัติ มีความเพียร และรู้จักคิดวิเคราะห์ และคำนึงถึงผลกระทบที่จะ

ปฐมนิ การสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในท้องถิ่น การเปิดโอกาสให้คนมีส่วนร่วมทางการเมือง

ประเทศชาติ ประกอบด้วยรัฐบาลหรือผู้บริหารระดับประเทศในส่วนกลาง และข้าราชการ มีหน้าที่จัดวางโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการพัฒนาบุคคล ครอบครัว และชุมชน ในมิติต่างๆ ที่สอดคล้องกับการพัฒนาระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน พร้อมกับตระหนักในอิทธิพลของกลไกระดับโลก ซึ่งมีผลกระทบต่อกลไกการพัฒนาคนและสังคมในประเทศ โดยเลือกตัวแปรที่สามารถเทียบวัดกับตัวแปรสากลที่องค์การ UNDP ใช้เทียบวัดสถานการณ์พัฒนาของแต่ละประเทศได้ด้วย ตัวแปรสะท้อนพฤติกรรมของรัฐบาลในการบริหารและพัฒนาประเทศ ได้แก่ มิติสุขภาพกายและใจ ด้วยการจัดหาและให้บริการสุขภาพระดับทุติยภูมิและตติยภูมิ ควบคุมโรคสำคัญรายพื้นที่ ส่งเสริมให้คนได้เรียนและจัดสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาหรือวิชาชีพ ส่งเสริมให้เกิดการประกอบอาชีพอิสระและการจ้างงาน ลดอัตราการว่างงานให้น้อยที่สุด การจ้างงานเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ คนพิการ การจัดระบบประกันเพื่อลดความเสี่ยงแก่ผู้ประกอบการและแรงงาน จัดการน้ำบาด รักษา พื้นฟูสิ่งแวดล้อมโดยใช้เทคโนโลยีระดับสูง การวางแผนรับมือกับการเกิดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ ตลอดจนจัดระบบป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเพื่อให้เกิดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมถึงการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค ฯลฯ

ระดับโลก หมายถึง สภาพของการอยู่ร่วมกันของประเทศหลายๆ ประเทศ ที่มีการรวมตัวกันตามสภาพภูมิศาสตร์หรือความเกี่ยวข้องด้านกิจกรรมการค้า การเมือง การทหาร เป็นภาคีความร่วมมือ และสร้างข้อตกลงบางประการร่วมกัน ข้อตกลงระหว่างประเทศเหล่านี้มีผลกระทบโดยตรงต่อประเทศที่เป็นภาคีสมาชิก แม้ประเทศที่มีได้เป็นภาคีสมาชิกก็ได้รับผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์นี้ด้วยเช่นกัน กลุ่มความร่วมมือระดับโลกที่มีสมาชิกมากที่สุดคือ องค์การสหประชาชาติ United Nation: UN ซึ่งมีหน่วยงานย่อยภายในอีกหลายส่วน เช่น องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) องค์การพัฒนา (UNDP) องค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) องค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) ในระดับภูมิภาค เช่น ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (Asia Pacific Economic Cooperation: APEC) ความร่วมมือระหว่างเอเชีย-ยุโรป (Asia – Europe Minister: ASEM) ความสัมพันธ์ทวิภาคีไทย-สหภาพยุโรป เครือข่ายความมั่นคงมนุษย์ (Human Security Network: HSN) ฯลฯ

หน้าที่หลักของกลไกระดับโลก คือ การดูแลให้ประเทศสมาชิกทำตามข้อตกลงต่างๆ ที่ทำขึ้น สำหรับประเทศไทยซึ่งเป็นสมาชิกองค์การระหว่างประเทศหลายประเทศ ได้รับผลกระทบที่ต้องปฏิบัติตามข้อตกลงหลายฉบับ อาทิ (UN) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางพลเมืองและสิทธิทางการเมือง กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการ

เลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติทุกรูปแบบ (APEC) ความร่วมมือด้านการต่อต้านการก่อการร้าย การต่อต้านการทุจริต แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศเอเปกว่าด้วย FTAs/RTAs (เขตการค้าเสรีในภูมิภาค) ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาโรคติดต่อร้ายแรง แผนยุทธศาสตร์ด้านวิทยาศาสตร์ชีวภาพ และความร่วมมือด้านพลังงาน (HSN-UNA) การรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์ การแก้ปัญหามลพิษทางอากาศ และการกำจัดทุ่นระเบิดสังหารบุคคล ฯลฯ

องค์ประกอบของการพัฒนาสังคมที่กล่าวมาทั้งหมด ประกอบด้วยตัวแปรที่จัดประเภทได้หลายมุมมอง บางตัวแปรเป็นเรื่องกระบวนการ บางตัวเป็นสาเหตุของการพัฒนา บางตัวเป็นผลของการพัฒนา ลักษณะที่สำคัญของตัวแปรในการพัฒนาสังคม คือตัวแปรบางตัวสามารถเป็นได้ทั้งตัวแปรสาเหตุและตัวแปรผลในขณะเดียวกันด้วย อาทิ คนมีงานทำ เป็นผลจากการมีการศึกษา แต่เป็นสาเหตุของรายได้ประชาชาติ เป็นต้น

มิติของการพัฒนาสังคมดังกล่าว สามารถสรุปได้ดังตาราง 1

ตาราง 1 มิติของการพัฒนาสังคม

	สุขภาพ	การศึกษา	เศรษฐกิจ	สิ่งแวดล้อม	การเมือง-วัฒนธรรม
บุคคล	กาย & ใจ	ได้เรียน	มีงานทำ	รู้จักรักษาสิ่งแวดล้อม	รู้จักสิทธิ-หน้าที่
ครอบครัว	อนามัยในครัวเรือน	ส่งเสริมการศึกษา	จัดการเศรษฐกิจในบ้านได้	สุขาภิบาลในครัวเรือน	เลี้ยงดูเด็กและผู้สูงอายุ
ชุมชน	สนับสนุนงานสุขภาพ	สนับสนุนการเรียนรู้	พื้นที่และกลุ่มอาชีพ	สุขาภิบาลท้องถิ่น	การมีส่วนร่วมพัฒนาท้องถิ่น
ประเทศ	รับผิดชอบการรักษาขั้นสูง	ดูแลการศึกษาในภาพรวม	การจ้างงาน/สวัสดิการ/กลไกตลาด	บำบัดรักษาสิ่งแวดล้อม	การปกครองและความปลอดภัย
โลก	ควบคุมโรคระบาดรุนแรง/เฝ้าระวังสถานการณ์สุขภาพ	ดูแลให้ทุกคนเข้าถึงการศึกษาภาคบังคับ	กลไกตลาดเงิน-ตลาดทุน-สินค้าอุปโภคบริโภค	เฝ้าระวังปัญหามลพิษ/ทรัพยากร	เฝ้าระวังประเด็นสิทธิมนุษยชน/วัฒนธรรม

ความเกี่ยวข้อง สอดคล้องสัมพันธ์กันระหว่างตัวแปรมิติ (หลัก) และตัวแปรระดับ (แถว) ในตาราง 1 นั้น มีทั้งแนวตั้งและแนวนอน กล่าวคือ ในแนวนอน คนมีสุขภาพดี ทำให้มีกำลังพอที่จะศึกษาหาความรู้ ส่งผลให้มีงานทำ รู้จักรักษาสิ่งแวดล้อม ตลอดจนรู้และใช้สิทธิ-หน้าที่ของพลเมืองที่ดีในขณะเดียวกัน คุณค่าของคนที่มีคุณภาพแล้วก็จะผลักดันให้เกิดการพัฒนาระดับครอบครัว ชุมชน ประเทศ โลกต่อไปในแนวตั้ง

การพัฒนาสังคมที่แล้วมามักจะสนใจในเชิง “ปริมาณ” “สิ่งของ” มากกว่าการเพิ่มคุณภาพของคน ถ้าคิดเรื่องการพัฒนาคุณภาพก็จะคิดไปในเรื่องของการเพิ่มคุณภาพเพื่อการผลิต เป็นต้น และถ้าจะมองด้านการพัฒนาสังคมในอดีตก็จะมองเห็นแต่เพียงนโยบายการสังคมสงเคราะห์ หรือการให้สวัสดิการเป็นสำคัญ แทนที่จะเป็นการผ่อนหนักเป็นเบา ให้คนอยู่อย่างปลอดภัย สิ่งต่างๆ เหล่านี้ นับว่าเป็นปัจจัยและอุปสรรคซึ่งกันและกัน

ตัวแปรในตาราง 1 มีลักษณะค่อนข้างไปทางตัวแปรเชิงปริมาณ คือเป็นผลเชิงรูปธรรมภายนอกตัวบุคคลที่สามารถวัดหรือสังเกตได้ ซึ่งสะท้อนความสำเร็จของ “การพัฒนามนุษย์” ยังมีตัวแปรเชิงคุณภาพเกี่ยวกับ “ความมั่นคงภายในมนุษย์” ที่วัดได้ยาก ทั้งยังมีการศึกษารวบรวมไว้น้อย ไม่ต่อเนื่อง และกระจัดกระจายอยู่ในการวิจัยชิ้นต่างๆ ซึ่งน่าจะรวมเข้าในกลไกการบูรณาการงานพัฒนาสังคม

อย่างไรก็ตาม แม้ผู้วิจัยจะตระหนักว่าตัวแปรระดับโลก และตัวแปรเชิงคุณภาพเกี่ยวกับความมั่นคงของมนุษย์ น่าจะมีผลกระทบต่อตัวแปรระดับอื่นๆ ด้วยก็ตาม แต่มิได้นำตัวแปรดังกล่าวเข้ามาศึกษา เนื่องจากนอกเหนือกรอบการศึกษาครั้งนี้ และมีข้อจำกัดในเรื่องความสมบูรณ์ของข้อมูลด้วย

II. สภาพการณ์ปัจจุบันของข้อมูลด้านการพัฒนาสังคมฯ

ในขณะนี้ แม้ว่าประเทศไทยยังเปรียบเสมือนประเทศกำลังพัฒนา ความยากจน การขาดการศึกษา คุณภาพของคนสำหรับการพัฒนาประเทศยังแตกต่างกันอยู่ ดังนั้นปัญหาสังคมจึงยังมีอยู่มาก องค์ประกอบของการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในข้อ I. นั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลสถิติของตัวแปรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง พบว่า ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์นั้น ถูกแบ่งส่วนเก็บรวบรวมอย่างชัดเจนเป็น 2 กลุ่ม คือ ข้อมูลด้านสังคมฯ กับข้อมูลด้านเศรษฐกิจ ตามภารกิจที่เกี่ยวข้องของหน่วยงาน ซึ่งมาจากกระบวนการทศน์เกี่ยวกับการแบ่งงานกันทำ หน่วยงานที่เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสองอย่างมักจะเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจด้านการวิเคราะห์ วิจัยการพัฒนา ซึ่งมีฐานคิดแบบองค์รวมหรือสหสาขาวิชา ดังรายละเอียด

1. ข้อมูลพื้นฐานด้านสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

องค์การพัฒนาแห่งสหประชาชาติ หรือ UNDP เป็นผู้รวบรวมข้อมูลหลักระดับนานาชาติที่ได้รับการยอมรับที่สุด ซึ่งบางครั้งก็ส่งผู้เชี่ยวชาญมาค้นหาข้อมูลด้วยตัวเอง บางครั้งก็นำมาจากรายงานของประเทศนั้นๆ ส่วนประเทศไทย หน่วยงานที่เก็บรวบรวมข้อมูลด้านสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ไว้หลายด้าน คือ สำนักงานสถิติแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและ

สังคมแห่งชาติ (สชช.) ปัจจุบัน สชช. มีโครงการความร่วมมือกับ UNDP หลายโครงการ ในขณะที่สำนักงานสถิติกำลังจะกลายเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่เก็บข้อมูลป้อน สชช.

ก. สภาพการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล

ในประเทศไทย มีการแบ่งหน่วยงานทำหน้าที่เก็บข้อมูลอย่างกระจัดกระจายไปในหลายกระทรวงที่มีการกิจเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมในทุกมิติ ทั้งการศึกษา สาธารณสุข เศรษฐกิจ ฯลฯ โดยต่างก็จัดทำข้อมูลในรูปแบบที่สะดวกต่อการใช้งานของตนมากที่สุด โดยสรุป หน่วยงานที่เก็บข้อมูลด้านสังคมมีดังนี้

- 1) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นหน่วยงานที่เก็บข้อมูลพื้นฐานทุกด้านของประเทศ โดยนำข้อมูลพื้นฐานจากหน่วยงานราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาประมวลผลนำเสนอเป็นตัวชี้วัดรูปแบบต่างๆ เช่น ตัวชี้วัดภาวะสังคม ฯลฯ ส่วนใหญ่ข้อมูลที่ได้จากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นข้อมูลทุติยภูมิ
- 2) สำนักงานสถิติแห่งชาติ เป็นหน่วยงานที่เก็บข้อมูลพื้นฐานทุกด้านของประเทศที่ได้จากการสำรวจและสำมะโน จัดเป็นข้อมูลปฐมภูมิ
- 3) กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย เก็บรวบรวมข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานจำนวน 37 ตัว จากหมู่บ้านชนบททั่วประเทศ 7.6 ล้านครัวเรือน จัดเป็นข้อมูลปฐมภูมิ แต่ข้อมูลส่วนใหญ่จัดทำในรูปเปอร์เซ็นต์ของข้อมูลทั้งหมด และมักจะมีค่ามากกว่าร้อยละ 80 เสมอ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์จริงในสังคม จึงเป็นข้อควรระวังยิ่งในการนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้
- 4) สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (Thailand Development Research Institute: TDRI) เป็นหน่วยงานพัฒนาเอกชน ที่ทำหน้าที่วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศ ซึ่งเน้นการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจมากกว่าพัฒนามนุษย์ ข้อมูลจาก TDRI มีทั้งข้อมูลที่เป็นทุติยภูมิและปฐมภูมิ ข้อมูลทุติยภูมิของ TDRI โดยเฉพาะข้อมูลที่เผยแพร่แก่สาธารณะอาจมีการบิดเบือนหรือนิยาม เพื่อให้สะดวกต่อการนำไปใช้ จึงอาจให้ค่าคลาดเคลื่อนได้บ้าง
- 5) หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเฉพาะด้าน เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่จัดเก็บข้อมูลการจับกุมคดีต่างๆ สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ฯลฯ ส่วนใหญ่เป็นข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งมีหน่วยวัดเฉพาะ ความสมบูรณ์ ถูกต้องของข้อมูลที่จัดเก็บขึ้นอยู่กับประมาณ เวลาที่ให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการและนโยบายของหน่วยงาน

ข. สภาพการนำเสนอข้อมูลด้านสังคมฯ

ปัจจุบันหลายหน่วยงานมีเว็บไซต์เป็นของตนเอง และมักจะอัปเดตข้อมูลขึ้นเผยแพร่บนอินเทอร์เน็ต แต่ข้อมูลด้านสังคมฯ ที่พบมักไม่ค่อยได้ปรับปรุงให้ทันการณ์ และมีย้อนหลังไม่ถึง 10 ปี ข้อมูลที่เก่ากว่า 10 ปี ขึ้นไปจะเก็บไว้ในรูปเอกสาร หรืองานวิจัยต่างๆ ซึ่งจะอ้างอิงกันต่อไปและมีสภาพชำรุด เก่าแก่มาก ข้อมูลแต่ละเรื่องขาดการวิเคราะห์เปรียบเทียบกัน

ค. เนื้อหาข้อมูลด้านสังคมฯ

ข้อมูลด้านสังคมฯ ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้จาก

1) ตัวชี้วัดภาวะสังคม ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ระหว่างปี 2542-2546 ที่ได้รับการอัปเดตไว้บนอินเทอร์เน็ต เป็นข้อมูลทุติยภูมิที่มีการประมวลผลแล้ว

2) ตัวชี้วัดความจำเป็นพื้นฐานระดับครัวเรือน (จปฐ.1) พ.ศ. 2545-2548 ประกอบด้วยตัวชี้วัด 37 ตัว 6 หมวด ได้แก่ หมวดที่ 1 สุขภาพดี เช่น หญิงตั้งครรภ์ได้รับการดูแลก่อนคลอด แม่ที่คลอดลูกได้รับการดูแลหลังคลอด เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ได้รับวัคซีนครบ เด็ก 6-12 ปี รับฉีดวัคซีนป้องกันโรคครบ ฯลฯ หมวด 2 มีบ้านอาศัย เช่น ครัวเรือนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย ครัวเรือนมีน้ำสะอาดดื่มและบริโภคเพียงพอตลอดปี ครัวเรือนมีน้ำใช้เพียงพอตลอดปี ครัวเรือนไม่ถูกรบกวนจากมลพิษ ฯลฯ หมวดที่ 3 ฝึกฝนการศึกษา เช่น คนอายุ 15-60 ปีเต็มอ่านออก/เขียนไทยได้ คนในครัวเรือนได้รับรู้ข่าวสาร ฯลฯ หมวดที่ 4 รายได้ก้าวหน้า เช่น คนอายุ 18-60 ปี มีอาชีพและมีรายได้ รายได้เฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 20,000 บาทต่อปีต่อคน ครัวเรือนมีการเก็บออมเงิน หมวดที่ 5 ปลูกฝังค่านิยมไทย เช่น คนในครัวเรือนไม่ติดสุรา คนในครัวเรือนไม่สูบบุหรี่ คนตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไปปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา คนสูงอายุได้รับการดูแลเอาใจใส่ คนพิการได้รับการดูแลเอาใจใส่ หมวดที่ 6 ร่วมใจพัฒนา เช่น ครัวเรือนมีคนเป็นสมาชิกกลุ่มในหมู่บ้าน/ตำบล ครัวเรือนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ครัวเรือนเข้าร่วมทำกิจกรรมสาธารณะหมู่บ้าน คนที่มีสิทธิ์ได้ไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง

3) สถิติพื้นฐานของประเทศจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT) ได้แก่ สถิติแรงงาน สถิติการศึกษา สุขภาพ การเกษตร ฯลฯ

4) ข้อมูลดิบจากหน่วยงานรับผิดชอบเฉพาะเรื่อง อาทิ กระทรวงการพัฒนาสังคมฯ (สภาพครอบครัว) สถาบันวิจัยประชากรและสังคม (ประชากร) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (สถิติการจับกุม) กระทรวงยุติธรรม (เด็กและเยาวชนในสถานพินิจ) กระทรวงศึกษาธิการ (อัตราการคงอยู่ การเข้าเรียนของนักเรียนชั้นต่างๆ) กรมบรรเทาสาธารณภัย (การเกิดภัยพิบัติและผลกระทบในประเทศ) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (พื้นที่ป่า พื้นที่ใช้สอยและมลพิษ) ซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับการใช้พื้นที่และมลพิษของกรุงเทพฯ มีความสมบูรณ์กว่าที่อื่นๆ ธนาคารแห่งประเทศไทย (อัตราการผลิต

ภาคอุตสาหกรรม ความต้องการใช้พลังงานไฟฟ้าและชีวมวลเชิงพาณิชย์ ฯลฯ) กระทรวงสาธารณสุข (อัตราการเจ็บป่วย) ซึ่งสถิติของกระทรวงสาธารณสุขส่วนใหญ่ไม่รวมข้อมูลของโรงพยาบาลในสังกัด กรุงเทพมหานคร

องค์ประกอบของข้อมูลที่แต่ละหน่วยงานรวบรวมไว้ และตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ แสดงในภาคผนวก 1

2. ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

ก. สภาพการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ระดับนานาชาติ หน่วยงานที่ทำหน้าที่รวบรวมข้อมูล พื้นฐานทางเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ เพื่อวิเคราะห์ พิจารณาสถานะของผู้กู้เงินไปทำการพัฒนา ประเทศต่างๆ เช่น ธนาคารโลก เป็นต้น

ในประเทศไทยมีหน่วยงานที่รวบรวมข้อมูลด้านเศรษฐกิจไว้หลายแห่ง เช่น ธนาคารแห่งประเทศไทย รวบรวมภาวะเศรษฐกิจโดยรวมซึ่งมีทั้งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ สำนักงานสถิติแห่งชาติ มักจะรวบรวมข้อมูลภาคครัวเรือน สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศ ที่ประมวลผลดัชนีชี้วัดทาง เศรษฐกิจย้อนหลังไว้ถึงปี 1970 (2513) เนื่องจากเป็นเนื้อหาเชิงปริมาณจึงมีหน่วยวัดที่ชัดเจน เป็นสากล และเปรียบเทียบกันได้จึงไม่พบปัญหาในการเทียบหน่วยมากนัก ส่วนมากหน่วยงานผู้รวบรวมจะระบุ ที่มารวมทั้งข้อตกลงเบื้องต้นไว้ด้วย

ข. สภาพการนำเสนอข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

ข้อมูลเศรษฐกิจส่วนมากเก็บไว้ในรูปแบบดิจิทัลและเผยแพร่ผ่านอินเทอร์เน็ต

ค. เนื้อหาข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นดัชนีชี้วัดภาวะเศรษฐกิจพื้นฐาน ซึ่งคาดว่าจะ ได้รับผลกระทบและส่งผลกระทบต่อพัฒนามนุษย์และสังคม ได้จาก

- 1) ตัวชี้วัดภาวะเศรษฐกิจ ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ (สศช.) จากเว็บไซต์ของ สศช.
- 2) ตัวชี้วัดภาวะเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย ของ TDRI
- 3) ตัวชี้วัดความจำเป็นพื้นฐานระดับครัวเรือน (จปฐ.1) พ.ศ. 2545-2548
- 4) สถิติพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะเศรษฐกิจภาคครัวเรือน ภาวะแรงงานและ สวัสดิการ จากสำนักงานสถิติแห่งชาติ

3. ข้อมูลด้านการบริหารจัดการการพัฒนาสังคม

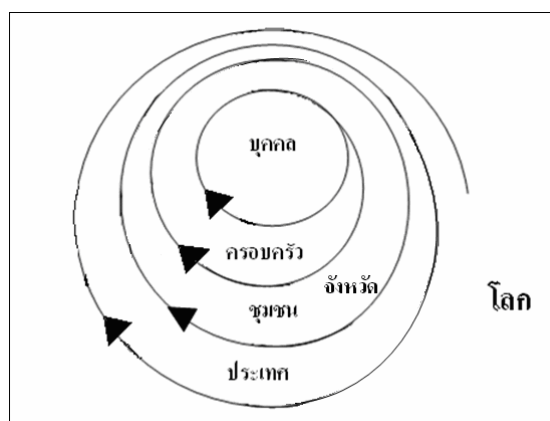
เนื่องจากกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นกระทรวงใหม่ที่ดั่งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2547 การเก็บรวบรวมข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับโครงการพัฒนาและการบริหารจัดการการพัฒนา สังคมยังอยู่ในกระบวนการเก็บและพัฒนาต่อ ไม่สมบูรณ์พอที่จะนำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้

III. กรอบแนวคิดและข้อตกลงเบื้องต้นในการศึกษา

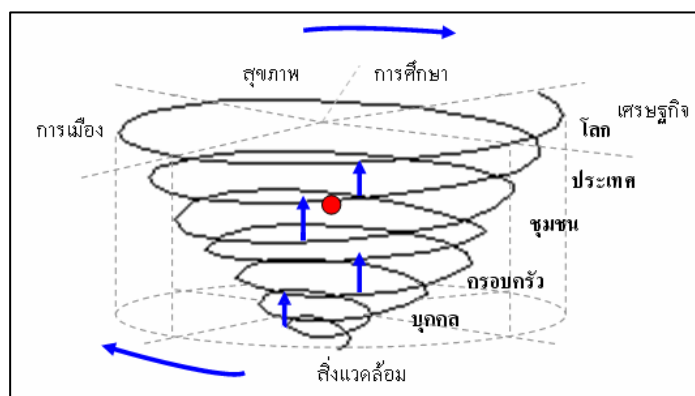
กรอบแนวคิด

กรอบแนวคิดสำหรับการศึกษาพัฒนาต้นแบบกลไกฯ สร้างขึ้นจากการวิเคราะห์ความ เกี่ยวข้องขององค์ประกอบในการพัฒนาสังคมทุกระดับและทุกมิติ ในตาราง 1 (หน้า 9) ซึ่งสามารถมอง ได้ 2 มุม คือ มุมมองด้านบน (รูปที่ 1) เห็นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่สอดคล้องกันของตัว แปรในระดับต่างๆ

และมุมมองด้านข้าง (รูปที่ 2) จะแสดงให้เห็น ทิศทางการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรทั้ง 5 ระดับ และ 5 มิติตามตารางที่ 1 (มิติของการพัฒนาสังคม) หน้า 9 ในแนวดิ่ง

รูป 1 กรอบแนวคิดของต้นแบบกลไกบูรณาการงานพัฒนาสังคม

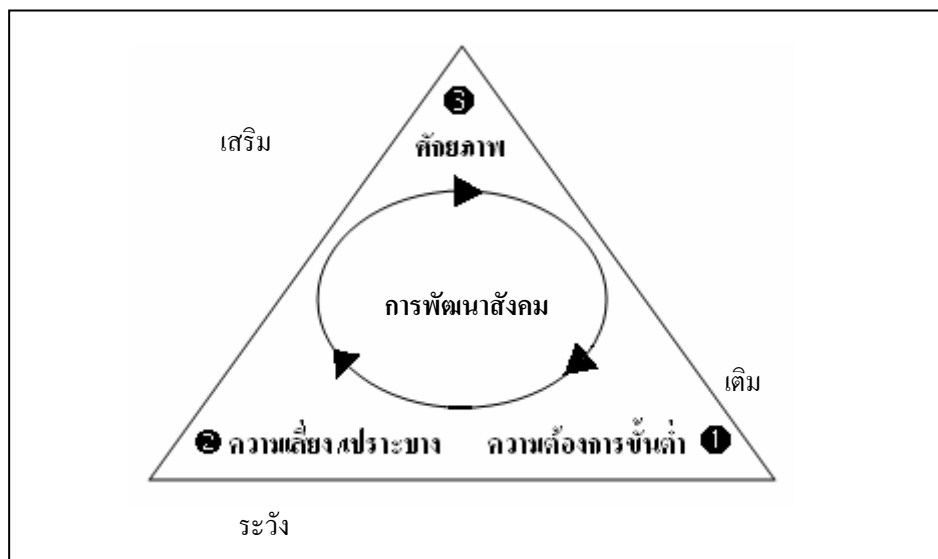

รูป 2 กรอบแนวคิดของต้นแบบกลไกบูรณาการงานพัฒนาสังคม (ด้านข้าง)

จากรูป 2 จุด ● แทนตัวแปรหนึ่งตัวในมิติสิ่งแวดล้อม ระดับประเทศ จะเห็นได้ว่า ตัวแปร ดังกล่าวเป็นทั้งสาเหตุของตัวแปรในระดับโลก ในขณะที่เดียวกันก็เป็นผลจากตัวแปรระดับชุมชนตามทิศ ของลูกศร ซึ่งขับเคลื่อนให้เกิดผลกระทบกับการพัฒนาต่อกันเป็นขั้นๆ ต่อเนื่องกันไป

การจัดข้อมูลสำหรับการเฝ้าระวังสถานการณ์การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำหรับนำไปใช้ของผู้บริหารระดับสูง ในการศึกษาครั้งนี้ได้จัดกลุ่มตัวแปรในโครงสร้างการพัฒนาสังคมโดยมี “คน” เป็นศูนย์กลาง ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) ความต้องการขั้นต่ำของมนุษย์ซึ่งควรได้รับอย่างพอเพียง 2) ความเสี่ยงของการพัฒนาที่ควรเฝ้าระวัง เพราะอาจก่อให้เกิดผลกระทบทางลบต่อความสำเร็จในการพัฒนา และ 3) ศักยภาพของการพัฒนามนุษย์ ที่จะเป็นกลไกผลักดันการพัฒนาชาติต่อไป

ลำดับขั้นการพัฒนาดังกล่าว สามารถสรุปเป็นวงจรของการพัฒนาได้ดังรูป 3

รูป 3 วงจรการพัฒนาสังคม

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ต้นแบบกลไกการบูรณาการงานพัฒนาสังคมในรูป 1 และ 2 ได้จากการวิเคราะห์ความเกี่ยวข้องสอดคล้องขององค์ประกอบการพัฒนาสังคมด้านต่างๆ
2. การวิเคราะห์ทางสถิติทั้งการวิเคราะห์ความสอดคล้องของตัวแปรในแนวนอนและแนวตั้งที่ใช้ในการพัฒนาดัชนีแบบครั้งนี้ ทำเพื่อยืนยันโครงสร้างของต้นแบบในข้อ 1
3. ข้อมูลในการวิเคราะห์เป็นข้อมูลทุติยภูมิที่รวบรวมจากหน่วยงานต่างๆ ที่รวบรวมผลงานรายปี ซึ่งบางส่วนอาจจำเป็นต้องทำให้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ตามที่องค์กรตั้งเป้าไว้ อาจมีผลกระทบต่อค่าแนวโน้มของตัวแปรต่างๆ ด้วย

4. ข้อมูลในการวิเคราะห์เป็นข้อมูลภาพรวมระดับประเทศ ผู้วิจัยถือว่าหน่วยงานผู้จัดเก็บเลือกใช้ค่ากลางที่ดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ได้รับการยอมรับและนำไปอ้างอิงในระดับประเทศได้
5. การจัดแบ่งข้อมูลภาพรวมระดับประเทศ เป็น 4 ระดับ 5 มิติ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ความเกี่ยวข้องของตัวแปรกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และประเทศ ซึ่งความเกี่ยวข้องดังกล่าวอาจเป็นได้ทั้งสาเหตุ/ผลลัพธ์/และกระบวนการของการพัฒนา
6. การคัดเลือก ลดทอนตัวแปรให้เหมาะแก่การใช้งาน ใช้ดุลพินิจของผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสังคม
7. ค่าแนวโน้มในอนาคตของตัวแปรในโครงสร้างการพัฒนาสังคม ได้จากการประมาณค่าที่น่าจะเพิ่มขึ้นตามปี ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด ซึ่งอาจเกิดความคลาดเคลื่อนได้จากปัจจัยต่อไปนี้
 - 1) ความเพียงพอของข้อมูล ข้อมูลดิบที่ต่อเนื่องยาวนานจะสามารถทำนายได้ไกลและถูกต้องยิ่งขึ้น
 - 2) ขอบเขตการทำนายที่ให้ค่าเชื่อถือได้ไม่ห่างจากค่าเฉลี่ยข้อมูลเกิน ± 3 SD
 - 3) ข้อมูลที่มีลักษณะการเปลี่ยนแปลง แตกต่างจากเปลี่ยนแปลงของเวลา (ค่า r ไม่สูง) คือข้อมูลที่ไม่เหมาะสมจะทำนายแนวโน้มด้วยการใช้ trend โดยมีจำนวนปีเป็นตัวแปรต้น
 - 4) ค่าสัมประสิทธิ์แห่งการตัดสินใจ ($r^2\%$) ของสมการแนวโน้ม แสดงระดับความน่าเชื่อถือของการทำนายค่าด้วย “เวลา” มากหรือน้อยดูที่ร้อยละของค่า $r^2\%$

IV. วิธีดำเนินการศึกษา

จากกรอบแนวคิดในรูป 2 หน้า 13 กระบวนการวิเคราะห์ เพื่อคัดแยกตัวแปรที่เหมาะสมสำหรับเป็นข้อมูลพื้นฐานของกลไกการบูรณาการเพื่อการพัฒนาสังคมฯ มีขั้นตอนดังนี้

- ขั้นที่ 1. ทีมงานทำการค้นหา รวบรวมข้อมูลตัวแปรที่เกี่ยวกับการพัฒนาประเทศจากหน่วยงานต่างๆ จัดระบบตัวแปรตามกรอบแนวคิดในรูป 2 โดยจัดประเภทข้อมูลพื้นฐานตามมิติของการพัฒนาสังคม (ภาคผนวก 1) ที่ใช้เป็นโครงสร้างสำหรับทำฐานข้อมูลของต้นแบบฯ เลือกให้ครอบคลุมเป้าหมายการพัฒนาประเทศ สิทธิของคนไทย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ในมาตราที่ 30-56 สิทธิเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มาตรา 76-86 แนวนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และแผนบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2548 - 2551

ขั้นที่ 2. ตรวจสอบความตรงของข้อมูลเดียวกันจากหลายแหล่ง ปรับหน่วยของข้อมูลแต่ละตัวให้อ่านค่าเทียบกันได้ อาทิ ตัวแปรที่เป็นความชุกของการเกิดโรค เหตุการณ์เสี่ยงใดๆ หรือสิ่งที่ประชาชนทั้งประเทศมีโอกาสได้พบหรือได้รับเท่าๆกัน จะปรับหน่วยเป็นต่อแสนประชากร ทั้งนี้ ข้อมูลที่มาจากหน่วยงานต่างๆ ซึ่งรายงานเป็นหน่วยต่อแสนประชากรนั้น อาจใช้ตัวหารเป็นจำนวนประชากรที่ไม่เท่ากันเป็นหลักแสนลงไป ทำให้ข้อมูลหลายแหล่งไม่ตรงกัน สำหรับข้อมูลที่ผู้วิจัยประมวลผลใหม่ ใช้ตัวหารเป็นจำนวนประชากรเต็มทีลงรายละเอียดถึงหลักหน่วยของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ผลลัพธ์อาจไม่ตรงกับที่หน่วยงานอื่นทำการประมวลผล ด้วยเหตุของการปรับหน่วยนี้ และอาจส่งผลให้ตัวแปรที่ปรับหน่วยใหม่ได้รับอิทธิพลจากการปรับหน่วยสูง ซึ่งจะทำให้ความสัมพันธ์กับตัวแปรอื่นแปรค่าไปตามอิทธิพลจากตัวแปรที่ใช้ปรับหน่วยอีกด้วย

ขั้นที่ 3. คัดเลือกข้อมูลที่จะนำไปทำการพยากรณ์หาภาพจำลองการพัฒนาสังคมไทยในอนาคต โดยตัดค่าตัวแปรที่มีข้อมูลน้อยกว่า 3 ปี² ซึ่งไม่สามารถนำเข้าสู่สมการหาค่าแนวโน้มได้ จำแนกไว้ดังตาราง (รายละเอียดในภาคผนวก 2)

ขั้นที่ 4. พยากรณ์หาค่าจำลองในอนาคต (พ.ศ. 2549-2578) ของตัวแปรที่เหลือทุกตัว (193 ตัว) โดยดำเนินการตามลำดับดังนี้ (ดูรูปที่ 3 ประกอบ)

ขั้นที่ 4.1 นำข้อมูลของทุกตัวแปรเข้าสู่สมการคำนวณ ด้วยโปรแกรม Microsoft Excel เลือกใช้สูตร TREND และ GROWTH กับทุกตัวแปร

การทำนายแนวโน้มความด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Least Square Method) โดยใช้สูตร TREND (known_y's, known_x's, new_x's, const) ในโปรแกรม MS Excel กับข้อมูลของตัวแปรที่มีรูปแบบการเปลี่ยนแปลงแบบเส้นตรง สูตรเต็มคือ

$$a = \bar{y} - b\bar{x} \quad ; \quad b = \frac{\sum (x - \bar{x})(y - \bar{y})}{\sum (x - \bar{x})^2}$$

เมื่อ a = ค่าตัวแปรตามที่ต้องการทราบ

b = ค่าคงที่หรืออัตราการเปลี่ยนแปลง

x = ค่าเฉลี่ยของชุดตัวแปรต้น (ปี พ.ศ.)

y = ค่าเฉลี่ยของชุดตัวแปรตาม (ตัวชี้วัด)

ทำนายแนวโน้มของตัวชี้วัดแต่ละตัวที่มีรูปแบบการเพิ่มขึ้นหรือลดลงเป็นเส้นโค้ง โดยใช้สูตร GROWTH (known_y's, known_x's, new_x's, const) ของ MS Excel มีสูตรเต็มดังนี้

² ข้อจำกัดของสมการแนวโน้มใน Excel คือ ยังมีตัวแปรน้อย ค่าประมาณยิ่งคลาดเคลื่อนจากความจริงมาก

$$y = bm^x ;$$

$$y = bm_1^{x_1} m_2^{x_2} m_3^{x_3} \dots$$

เมื่อ a = ค่าตัวแปรตามที่ต้องการทราบ

b = ค่าคงที่หรืออัตราการใช้เติบโต

x = ค่าเฉลี่ยของชุดตัวแปรต้น (ปี พ.ศ.)

y = ค่าเฉลี่ยของชุดตัวแปรตาม (ตัวชี้วัด)

ขั้นที่ 4.2 ทดสอบค่าความคลาดเคลื่อนของของผลการพยากรณ์ที่ได้จากการใช้สูตรทั้งสองตามสูตร แล้วคัดเลือกชุดข้อมูลจากสูตรที่มีความคลาดเคลื่อนน้อยกว่ามาใช้

$$MAE = \sum (A_i - F_i) / n$$

เมื่อ A_i = ค่าตัวแปรจริง

F_i = ค่าพยากรณ์ของตัวแปร

ขั้นที่ 4.3 คำนวณค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของชุดข้อมูลดิบแต่ละตัวแปร เพื่อหาขีดจำกัดบน (+3SD) และล่าง (-3SD) ของค่าแนวโน้มแต่ละตัวแปร³ พบว่า การประมาณค่าด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุดทั้ง 193 ตัวแปร สามารถทำนายได้ใกล้เคียงที่สุด 3 ปี และไกลที่สุด 19 ปี ค่ากลางของจำนวนปีที่ทำนายได้คือ 15 ปี

ขั้นที่ 4.4 ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างค่าแนวโน้มของตัวแปรทั้งหมดกับจำนวนปี โดยทดสอบ 2 ครั้ง คือ 1) คำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยสูตรของเพียร์สัน ทดสอบด้วยสถิติทดสอบ t - test (One tail) ที่ระดับ 0.05 ($p > 0.485$) 2) ทดสอบซ้ำว่าต้องไม่มีความแตกต่างระหว่างค่า r ของค่าจริงกับปี และค่า r ของค่าพยากรณ์กับปี ได้ผลดังตารางในภาคผนวก 2

ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับเวลา (ปี) สูงกว่า ± 0.8 มีด้วยกันทั้งหมด 167 ตัว จาก 193 ตัวแปร เป็นตัวแปรที่มีแนวโน้มเพิ่มหรือลดในทางเดียวกับเวลา ($\geq +0.8$) 110 ตัว เพิ่มหรือลดในทิศตรงข้ามกับเวลา (≤ -0.8) 57 ตัว

ผลการทดสอบค่า t พบว่า มีตัวแปรเพียงสองตัวเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์กับปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ จำนวนเด็กในสถานพินิจ และสัดส่วนการจับกุมคดีประทุษร้ายต่อร่างกาย-ชีวิต-เพศ

ส่วนตัวแปรที่มีการเปลี่ยนแปลงสอดคล้องกับเวลาไม่สูงนัก ($< +0.8$ หรือ > -0.8) จำนวน 26 ตัว การเปลี่ยนแปลงของตัวแปรกลุ่มนี้อาจได้รับอิทธิพลจากตัวแปรอื่น อาทิ พฤติกรรมเกี่ยวกับการใช้จ่าย การดูแลสุขภาพ การคงอยู่ในโรงเรียน หรือสัดส่วนการแจ้งความต่อการจับกุมคดีต่างๆ ตัวแปรกลุ่มนี้มักเป็นผลจากพฤติกรรมของคน

³ ตามข้อตกลงเบื้องต้นของสมการ Least Square ค่าที่ประมาณได้ใกล้เคียงจะอยู่ใกล้ค่าเฉลี่ยของชุดข้อมูล

ขั้นที่ 4.5 คำนวณค่าสัมประสิทธิ์แห่งการตัดสินใจ ($r^2\%$) โดยตัวแปรที่มีค่า $r^2\%$ สูงกว่า 80% มีจำนวน 104 ตัว ตัวแปรที่มีค่า $r^2\%$ ปานกลาง (79-40%) มี 26 ตัว รายละเอียดในภาคผนวก 2

ผลการทดสอบค่า $r^2\%$ ของสมการเส้นตรงและโค้งระหว่างตัวแปรกับจำนวนปี พบว่า ข้อมูลที่ได้ส่วนใหญ่ค่อนข้างมีความสอดคล้อง ทำนายได้ด้วยเวลา ซึ่งน่าสงสัยว่า ข้อมูลดิบที่เก็บได้นั้นอาจมีการตกแต่ง หรือสร้างตัวเลขให้ตรงกับความต้องการของหน่วยงานก็ได้ อย่างไรก็ตาม หากข้อมูลเป็นจริง แสดงว่าการประมาณค่าโดยใช้สมการเส้นตรงหรือสมการเส้นโค้งตามจำนวนปีนั้นใช้การได้ มีจำนวน 133 ตัว

หากค่า $r^2\%$ มีค่าน้อยกว่า 40% แสดงว่าตัวแปรนั้นไม่เหมาะที่จะประมาณค่าในอนาคตด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (เส้นตรง) หรือโค้ง หรือตัวแปรนั้นมีการเคลื่อนไหวในรูปแบบอื่น มีจำนวน 39 ตัว

ตัวแปรที่พบว่ามีค่า $r^2\%$ จากสมการเส้นตรงตามจำนวนปีต่ำ ส่วนมากเป็นตัวแปรที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจซึ่งมีรูปแบบการเปลี่ยนแปลงที่ไม่ใช่เส้นตรง หรือตัวแปร “ภัยพิบัติ” “อัตราการตาย” “การฆ่าตัวตายสำเร็จ” ซึ่งไม่มีใครทำนายได้ว่าจะเกิดภัยพิบัติเมื่อไร เสียชีวิตเมื่อไร ฆ่าตัวตายสำเร็จหรือไม่ หรือ “ร้อยละของงบการศึกษาต่อ GDP” ซึ่งขึ้นอยู่กับนโยบายรัฐบาลและความจำเป็นในการใช้งบประมาณ

ขั้นที่ 5. ตรวจสอบความสอดคล้องของทิศทางการเคลื่อนที่ของตัวแปรในมิติการพัฒนาสังคมทุกมิติ ด้วยการหาวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมระหว่างตัวแปรแต่ละกลุ่ม

ขั้นที่ 5.1 สร้างค่าสังเกตจำลอง (Y) ซึ่งเป็นผลผลิตของตัวแปร 107 ตัว (X) ในที่นี้ใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทุกตัว วิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมระหว่างตัวแปรแต่ละกลุ่ม และตัวแปรสำคัญซึ่งน่าจะทำให้ค่าสังเกตจำลองมีความแปรปรวนร่วมสูง

ขั้นที่ 5.2 คำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งแนวตั้ง (ต่างระดับในมิติเดียวกัน) และแนวนอน (ต่างมิติในระดับเดียวกัน)

ขั้นที่ 5.3 คำนวณค่าความแปรปรวนร่วมระหว่างชุดตัวแปรที่น่าจะมีความเกี่ยวข้องกันในเชิงเหตุผลทีละตัว เมื่อพบว่ามีค่าความแปรปรวนร่วมสูงกว่า 0.8 จะตัดตัวแปรบางตัวที่ไม่สำคัญทิ้งไป เหลือตัวแปรทั้งหมดในขั้นตอนนี้ 107 ตัว

ขั้นที่ 5.4 จัดกลุ่มตัวแปรในมิติและระดับเดียวกันที่มีความสัมพันธ์เชิงเหตุผลไว้ด้วยกันตาม
คุณพินิจของที่ปรึกษา ได้มีการพัฒนาสังคมโดยละเอียด ดังตาราง 2.1

ขั้นที่ 5.5 คำนวณค่าวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนร่วมระหว่างกลุ่มตัวแปรทุกกลุ่ม แล้ว
ทดสอบด้วยสถิติทดสอบ F ที่ระดับความมีนัยสำคัญ 0.95 ($F > 1$) ตาราง 7.1
แสดงค่าความแปรปรวนร่วมหรือค่าความสอดคล้องระหว่างตัวแปรในแนวนอน
(ระดับเดียวกันต่างมิติ)

ตาราง 2.1 ค่าความแปรปรวนร่วมของมิติการพัฒนาสังคมที่จัดแบ่งใหม่

	สุขภาพ	การศึกษา	เศรษฐกิจ	สิ่งแวดล้อม	การเมือง- วัฒนธรรม
บุคคล (36)	-อนามัยแม่และ เด็ก (2) -ภาวะโภชนาการ (3) -โรคไม่ติดต่อ สำคัญ (3) -โรคที่เกิดจาก พฤติกรรมทาง สังคม (6) -ปัจจัยเสี่ยงด้าน สุขภาพ (2) -พฤติกรรม สุขภาพที่ดี (3) -การป้องกันและ ดูแลตนเอง (4)	-การอ่านออก เขียนได้ (2) -การอยู่ในระบบ โรงเรียน (2)	-การมีงานทำและ ค่าตอบแทน (4) -คุณภาพแรงงาน (2)		-รู้หน้าที่และมี ส่วนร่วมใน สังคม (3)
สุขภาพ	-	0.745 F (0.000)	0.783 F (0.472)	-	0.787 F (0.289)
การศึกษา	-	-	0.707 F (0.000)	-	0.700 F (0.000)
เศรษฐกิจ	-	-	-	-	0.830 F (0.662)
ครอบครัว (23)	สภาพครัวเรือน (7) มีที่อยู่อาศัย (1) อนามัยใน		รายได้และเงิน ออม (3) ค่าใช้จ่ายและ หนี้สิน (3)		ภาวะเสี่ยงของ ครอบครัว (4) การรับรู้ข่าวสาร (1)

	สุขภาพ	การศึกษา	เศรษฐกิจ	สิ่งแวดล้อม	การเมือง-วัฒนธรรม
	ครัวเรือน (4)				
สุขภาพ	0.775 F (0.918)	-	0.799 F (0.654)	-	0.719 F (0.075)
เศรษฐกิจ	-	-	-	-	0.781 F (0.783)
ชุมชน (14)	ผู้ป่วยด้วยโรค จากสิ่งแวดล้อม (2)		พื้นที่เพื่อการ ดำรงชีวิต (2) ภาวะเสี่ยงทาง เกษตร (1) สภาพการทำ เกษตร (5)	ขยะและสารเคมี (2)	การมีส่วนร่วม กิจกรรมสังคม (2)
สุขภาพ	-	-	0.795 F (0.806)	0.736 F (0.537)	0.810 F (0.557)
เศรษฐกิจ	-	-	-	0.715 F (0.657)	0.712 F (0.669)
สิ่งแวดล้อม	-	-	-	-	0.706 F (0.930)
ประเทศ (33)	-สถานะประชากร (3) -ประชากรวัย แรงงาน (1) -ประชากรวัย พึ่งพิง (2)	-สถานะการศึกษา (3)	-รายได้และการ กระจายรายได้ (3) -เงินออม (1) -กิจกรรม เศรษฐกิจ (2) -ดัชนีราคาสินค้า และการนำเข้า (2) -สวัสดิการ (3)	-การใช้พลังงาน ผลิตของเสียและ พื้นที่ป่า (3) -ความเสี่ยงจาก ภัยพิบัติ (2)	-ความปลอดภัย ในชีวิตทรัพย์สิน และ มลพิษทาง สังคม (5) -การร้องเรียนข้อ กฎหมาย (3)
สุขภาพ	-	0.810 F (0.312)	0.706 F (0.018)	0.715 F (0.009)	0.723 F (0.438)
การศึกษา	-	-	0.707 F (0.002)	0.721 F (0.001)	0.729 F (0.006)
เศรษฐกิจ	-	-	-	0.659 F (0.437)	0.674 F (0.889)
สิ่งแวดล้อม	-	-	-	-	0.654 F (0.407)

จากตาราง 2.1 จะเห็นได้ว่า ตัวแปรแต่ละระดับในทุกมิติมีความสอดคล้องกันปานกลาง อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ขั้นที่ 5.6 คำนวณค่าความแปรปรวนร่วมระหว่างกลุ่มตัวแปรในแนวดิ่ง สุขภาพระดับบุคคล กับระดับครอบครัว ชุมชน และประเทศ พบว่ามีความสอดคล้องกันปานกลาง (ค่าความแปรปรวนร่วมอยู่ระหว่าง 0.40-0.79) แม้ว่าจะไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ก็ตาม ผลการวิเคราะห์ในตาราง 2.2

ตาราง 2.2 ค่าความสอดคล้องของมิติการพัฒนาสังคมทุกระดับ

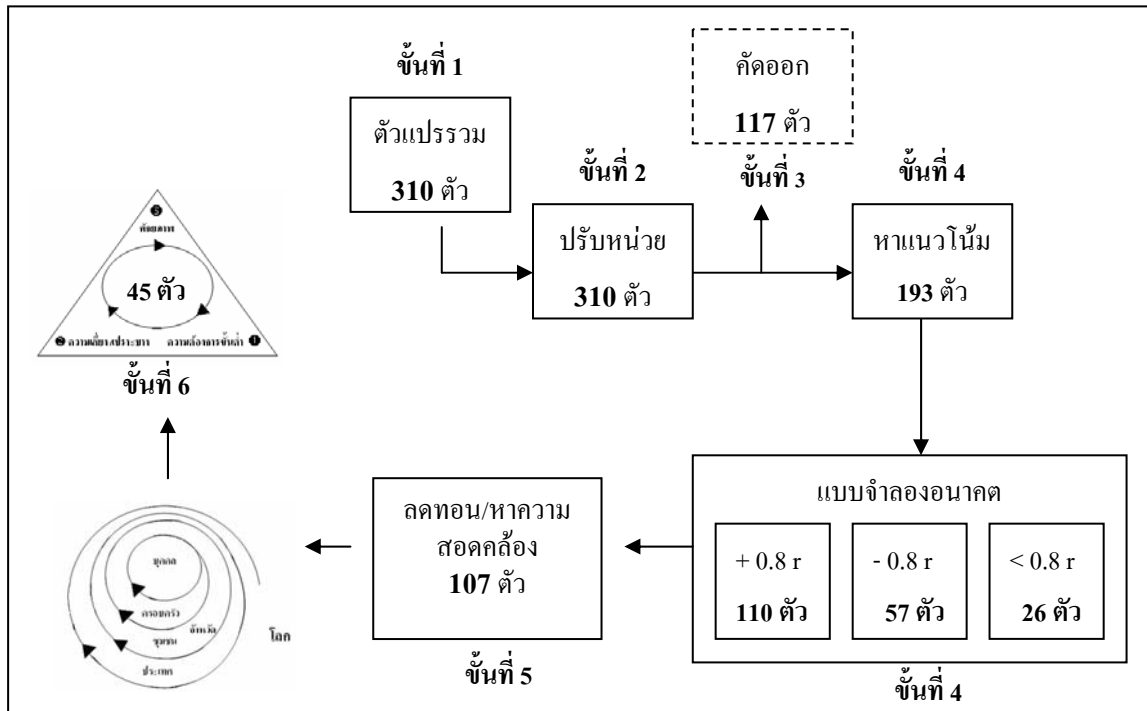
ระดับบุคคล	สุขภาพ	การศึกษา	เศรษฐกิจ	สิ่งแวดล้อม	การเมือง/ วัฒนธรรม
ครอบครัว	0.775 F (0.918)		0.799 F (0.654)		0.719 F (0.075)
ชุมชน	0.782 F (0.728)		0.782 F (0.222)		0.659 F (0.524)
ประเทศ	0.776 F (0.857)	0.690 F (0.000)	0.714 F (0.004)	0.665 F (0.242)	0.674 F (0.567)

$$F^* = F_{(0.05, df 106, \infty)} > 1.00$$

ขั้นที่ 5.7 ผลการวิเคราะห์ในตาราง 2.1 และ 2.2 ช่วยสนับสนุนความสมเหตุสมผลของต้นแบบการพัฒนาสังคมตามรูป 1 หน้า 4 แม้จะไม่มีนัยสำคัญทางสถิติก็ตาม ค่าแห่งความแปรปรวนร่วมกันประมาณ 0.6-0.7 ในทางปฏิบัติของการพัฒนาสังคม ถือได้ว่าสูง เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคม มีความพร้อมที่ทำการพัฒนาระดับอื่นๆ ได้ หากเต็มใจที่จะยอมทำตามสิ่งที่สังคมคาดหวังให้ทำ

ขั้นที่ 6. จัดทำฐานข้อมูลเพื่อการเฝ้าระวัง นำตัวแปรที่คัดสรรแล้ว 107 ตัว ลดทอนเหลือ 45 ตัว ที่จะบรรจุเข้าในวงจรของการพัฒนา 3 กลุ่ม คือ ตัวแปรกลุ่มความต้องการขั้นต่ำในการพัฒนา ศักยภาพในการพัฒนาและความเสี่ยงต่อการพัฒนา ดังรายละเอียดในตาราง 3-5

เพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน สามารถสรุปวิธีดำเนินการได้ดังรูป 4

รูปที่ 4 วิธีการดำเนินการสร้างต้นแบบกลไกการบูรณาการงานพัฒนาสังคม

รายละเอียดของตัวแปรทั้ง 45 ตัวที่ได้รับการคัดเลือกบรรจุในวงจรการพัฒนา ตามรูป 3 หน้า 15 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

❶ ความต้องการขั้นต่ำ

ตัวแปรความต้องการขั้นต่ำทั้งสิ้น 17 ตัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับเวลาสูง รายละเอียดดังตาราง 3 เป็นตัวแปรในระดับบุคคล 11 ตัว ระดับครัวเรือน 1 ตัว ระดับชุมชน 2 ตัว และระดับประเทศ 3 ตัว เป็นที่น่าสังเกตว่า ตัวแปร 11 ตัวในกลุ่มนี้กว่าครึ่งเป็นตัวชี้วัด จปฐ. (ระดับบุคคล 9 ตัวแรก ระดับครอบครัว 1 ตัว ชุมชน 1 ตัว)

ตาราง 3 ตัวแปรความต้องการขั้นต่ำ

หากตัวแปรเหล่านี้มีค่าเพิ่มขึ้น	(r)	นัยยะต่อการพัฒนาสังคม
ระดับบุคคล		
หญิงตั้งครรภ์ได้รับการดูแลก่อนคลอด	0.99	ความต้องการขั้นต่ำที่ประเทศดำเนินการประสบความสำเร็จแล้ว หากมีค่าลดลงจำเป็นต้องดูแลเป็นพิเศษ อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับการให้ “ครอบครัวศึกษา” แก่คุณแม่ และคุณพ่อมือใหม่ ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรได้รับการตรวจสอบเก็บสถิติไว้
หญิงคลอดลูกได้รับการดูแลหลังคลอด	0.96	
เด็ก 0-5 ปี ได้กินอาหารเพียงพอ	0.89	
6-15 ปี ได้กินอาหารอย่างถูกต้อง	0.88	
คนในครัวเรือนได้กินอาหารที่มีคุณภาพ และได้มาตรฐาน	1.00	
เด็ก 0-1 ปี ได้วัคซีนครบ	0.86	

หากตัวแปรเหล่านี้มีค่าเพิ่มขึ้น (r)		นัยยะต่อการพัฒนาสังคม
อายุ 6-12 ปี ได้รับการฉีดวัคซีนครบ	0.92	สะท้อนความรู้เรื่องสุขศึกษา และการใส่ใจสุขภาพของประชาชนในชาติ
ครัวเรือนมีความรู้ในการใช้ยาที่ถูกต้อง	0.99	
คนอายุ 35 ปีขึ้นไป ได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี	0.95	
สัดส่วนผู้มีงานทำ (ร้อยละ)	0.92	บอกภาวะพึ่งพิงต่อครัวเรือนในอนาคตที่จะลดลง โดย ภาวะพึ่งพิงเฉลี่ย = ขนาดครัวเรือนเฉลี่ย – {(รายได้เฉลี่ยต่อปีของครัวเรือน/ค่าตอบแทนแรงงานเฉลี่ยต่อปี)+ผู้สูงอายุที่เป็นแรงงานเฉลี่ยต่อครัวเรือน)}
ผู้สูงอายุที่มีงานทำ	1.00	
ระดับครอบครัว		
ครัวเรือนไม่ถูกรบกวนจากมลพิษ	0.989	ดูควบคู่กับการเกิดมลพิษทางอากาศ แหล่งน้ำเสีย และขยะ หากตัวแปรนี้เพิ่มขึ้น โดยตัวอื่นๆ ไม่ลดลง อาจเป็นไปได้ว่า คนมีความทนทานต่อภาวะมลพิษได้มากขึ้น (ภาวะมลพิษไม่รุนแรงจนทำให้เกิดความรำคาญ)
ระดับชุมชน		
พื้นที่เพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ และนันทนาการ (ตร.ม./คน)	1.00	คนเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ธรรมชาติ และทำอย่างจริงจัง
ครัวเรือนมีน้ำใช้เพียงพอตลอดปี	0.982	สะท้อนความสำเร็จของการพัฒนาปัจจัยพื้นฐานเพื่อคุณภาพชีวิต
ระดับประเทศ		
ประชากร 6-21 ปีที่ได้เรียนหนังสือ (%)	0.938	หากวัยเรียนได้เข้าเรียนมากขึ้น อาจลดปัญหาอาชญากรรมน้อยลง
มูลค่าของเบี้ยประกันสุขภาพส่วนบุคคล	1.000	กลุ่มที่มีกำลังจ่ายจะจ่ายเพิ่มเพื่อป้องกันความเสี่ยงจากภาระค่ารักษาพยาบาล
ผู้พิการที่ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ	0.999	รัฐมีระบบติดตามช่วยเหลือที่ดีขึ้น

๒ ตัวแปรความเสี่ยง

ตัวแปรความเสี่ยงของการพัฒนามี 13 ตัว ในระดับบุคคล 3 ตัว ระดับครัวเรือน 4 ตัว ระดับชุมชน 3 ตัวและระดับประเทศ 4 ตัว รายละเอียดดังตาราง 4

ตาราง 4 ตัวแปรความเสี่ยงของการพัฒนา

หากตัวแปรเหล่านี้มีค่าเพิ่มขึ้น	(r)	นัยยะต่อการพัฒนาสังคม
ระดับบุคคล		
ความชุกของโรคสำคัญ (แสนปชก.) จำนวนผู้ป่วยนอกต่อประชากร และความชุกของโรคจิตประสาท/เครียด	0.88-0.98	สังคมไทยสุขภาพกายใจไม่แข็งแรง ป่วยและไปพบแพทย์บ่อย ซึ่งจะลดการพัฒนาในด้านอื่นให้ลดลง
ผู้เข้ารับการรักษาเสพติด	0.87	สะท้อนให้เห็นปริมาณคนที่ติดยา แล้วต้องการเลิก
ระดับครอบครัว		
ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง (คน)	1.000	ควรหามาตรการแก้ไขควบคู่ไปกับการพิจารณาตัวแปรด้านศักยภาพของผู้สูงอายุ พร้อมทั้งตอบสนองให้ตรงความต้องการขั้นต่ำที่มีแนวโน้มว่าจะมีเงินไม่พอใช้จ่าย
อัตราการหย่าร้าง ต่อการสมรส	0.889	อาจเกิดครอบครัวพ่อแม่เดี่ยว เพิ่มขึ้น หากลดจำนวนไม่ได้ ควรสร้างให้เกิดทัศนคติใหม่ในการเลี้ยงดูบุตรร่วมกัน โดยไม่ต้องอยู่ด้วยกัน
เด็กถูกทอดทิ้ง (คน)	0.011	แม้ทำนายไม่ได้ด้วยเวลา เพราะมีอิทธิพลจากพฤติกรรมมนุษย์มากกว่า ควรเตรียมพื้นที่และงบประมาณเพื่อเพิ่มชิ้นเล็กน้อยในแต่ละปี (20%) แล้วหาทางลดจำนวนไปด้วย
จำนวนเด็กและเยาวชนในสถานพินิจ	0.026	ควรพิจารณาควบคู่ไปกับอัตราการคงอยู่ของนักเรียนระดับม.ต้น เพราะหากเด็กออกจากโรงเรียนมาก (อัตราการคงอยู่น้อย) อาจทำให้เดินทางผิดได้ง่าย
ระดับชุมชน		
ปริมาณขยะที่เกิดขึ้นทั้งหมด	1.000	เพิ่มขึ้นตามปริมาณคนด้วย พิจารณาร่วมกับความสามารถในการกำจัด ควรเร่งหาทางกำจัดขยะที่ได้มาตรฐาน
ปริมาณปุ๋ยเคมีที่ใช้ (พันก.ก.)	0.922	เนื่องจากคนต้องการเร่งผลผลิตต่อไร่ สะท้อนถึงความกดดันในการหาเงินของครัวเรือนเกษตรกร และเพิ่มความเสี่ยงที่จะเป็นหนี้เพิ่มขึ้นหากผลผลิตเสียหาย ไม่ได้ตามต้องการ
ปริมาณการใช้สารเคมี (ล้านตัน)	0.842	ควรควบคุมไม่ให้ใช้พ่นฆ่าเพื่อเพราะเชื้อโฆษณา
ระดับประเทศ		
การนำเข้าสินค้าอุปโภคบริโภค	0.992	สะท้อนให้เห็นความอ่อนแอทางเศรษฐกิจ เนื่องจากต้องพึ่งพิงสินค้าจากต่างชาติเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ
ปริมาณการใช้พลังงานเชิงพาณิชย์ต่อปี	1.000	พิจารณาควบคู่กับค่าใช้จ่ายพลังงานต่อครัวเรือน เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ทุกคนควรพร้อมรับมือ
การจับกุมกรณีค้าประเวณี ยาเสพติด	0.979	สะท้อนถึงความกดดันทางสังคมที่มีค่านิยมเกี่ยวกับเงินตราที่ไม่ถูกต้อง คนยอมทำผิดเพื่อแลกเงิน

หากตัวแปรเหล่านี้มีค่าเพิ่มขึ้น	(r)	นัยยะต่อการพัฒนาสังคม
คดีชีวิต ร่างกาย และเพศ (ต่อแสนปชก.)	0.963	สะท้อนความโหดร้ายของสังคม ที่ต้องทำให้หมดไป

๓ ศักยภาพสำหรับการพัฒนา

ตัวแปรศักยภาพมี 15 ตัว รายละเอียดดังตาราง 5 เป็นตัวแปรระดับบุคคลที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับเวลา 6 ตัว ตรงข้ามกับเวลา (ลบ) 2 ตัว ระดับครัวเรือนเป็นบวก 2 ตัว ลบ 1 ตัว ระดับชุมชนและระดับประเทศอย่างละ 2 ตัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับเวลาทั้งหมด

ตาราง 5 ตัวแปรศักยภาพสำหรับการพัฒนา

หากตัวแปรเหล่านี้มีค่าเพิ่มขึ้น	(r)	นัยยะต่อการพัฒนาสังคม
ระดับบุคคล		
ปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากร(ปี)	0.99	ประชากรมีการศึกษาเฉลี่ยเพิ่มขึ้น แสดงถึงคุณภาพของประชากร ที่สามารถฝึกฝนต่อได้
จำนวนประชากรที่ใช้อินเทอร์เน็ต	1.00	แสดงถึงการเข้าถึงเทคโนโลยี การยกระดับเทคโนโลยีของประเทศและทักษะในการใช้เทคโนโลยี ซึ่งกลายเป็นสิ่งจำเป็นในอนาคต
จำนวนผู้สูงอายุที่มีงานทำ	1.00	ผู้สูงอายุที่จะมีมากขึ้นในอนาคต จะสามารถทำงานได้นานขึ้น ทำให้อัตราภาระพึ่งพิงของสังคมลดลง ทว่าต้องไม่ใช่การทำงานเพราะจำใจ
ค่าตอบแทนแรงงาน (บาท/คน/ปี)	0.93	หากอัตราเพิ่มของค่าตอบแทนแรงงานสูงเร็วกว่าอัตราเงินเฟ้อ เป็นเครื่องบอกว่าคนในชาติมีโอกาสยกระดับพัฒนาคุณภาพชีวิต
แรงงานที่มี กศ.เฉลี่ยมากกว่า 9 ปี	0.98	หากเพิ่มมากขึ้นแสดงถึงความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพแรงงานได้บางส่วน
จำนวนผู้ทำกิจกรรมทางศาสนา	0.99	การทำกิจกรรมทางศาสนาทุกศาสนาในทางที่ควร ช่วยกล่อมเกล่าจิตใจ และสร้างแหล่งยึดเหนี่ยวทางใจให้คนไม่หันไปหาสิ่งที่เลวร้ายอย่างการก่ออาชญากรรม
อายุ 6 ปีขึ้นไป เล่นกีฬา/ออกกำลังกาย	-1.00	คนไม่ค่อยเล่นกีฬาหรือออกกำลังกาย รวมทั้งสูบบุหรี่มากขึ้น (สอดคล้องกับปริมาณการจำหน่ายยาสูบที่เพิ่มขึ้น) หากทำให้คนสูบบุหรี่น้อยลงและออกกำลังกายมากขึ้นจะลดอัตราการเจ็บป่วยโดยเฉพาะจากโรคไม่ติดต่อได้
คนในครัวเรือนไม่ติดบุหรี่	-0.99	
ระดับครอบครัว		
ขนาดครัวเรือนเฉลี่ย	-0.926	ครัวเรือนเล็กลง อาจพบผู้สูงอายุที่ต้องทำงานทุกอย่างใน

หากตัวแปรเหล่านี้มีค่าเพิ่มขึ้น	(r)	นัยยะต่อการพัฒนาสังคม
		ชีวิตประจำวันเพิ่มขึ้น
จัดบ้านถูกสุขลักษณะ มีการป้องกันอุบัติเหตุวิธี	0.99	ประชาชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมรอบตัว รวมทั้งการป้องกันภัย ลงมือทำจริง ฟังตนเองได้
คนในครัวเรือนได้รับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์	0.98	คนในชาติมีรู้ทันเหตุการณ์อาจนำมาใช้และถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้
ระดับชุมชน		
สัดส่วนพื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	0.98	พื้นที่มีน้อยลง ที่พักอาศัยอาจต้องมีเนื้อที่น้อยลง และใช้ประโยชน์ใช้สอยได้มากขึ้น
ครัวเรือนมีคนร่วมแสดงความคิดเห็นสาธารณะ	0.98	ประชาชนกระตือรือร้นที่จะดูแล ตรวจสอบ กิด ฟังพาตนเองมากกว่าเป็นฝ่ายรออย่างเดียว
ระดับประเทศ		
สัดส่วนประชากร 60 +	0.975	รัฐต้องจัดวางแผนสำหรับประชากรสูงอายุและเพิ่มขีด
ประชากรทั้งหมด	0.991	ความสามารถในการทำงานให้ทันต่อความต้องการของคน

V. การแปลผลข้อมูลเพื่อการตัดสินใจสำหรับผู้บริหาร

จากการจัดกลุ่มข้อมูลเป็น 3 กลุ่ม ดังรูป 3 ในหน้า 15 และ 23 ตัวชี้วัดดังกล่าวสามารถแปลความหมายได้ดังนี้

1) ตัวแปรที่บอกความต้องการขั้นต่ำ (ตาราง 3) ซึ่งประชาชนต้องได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง คือ ตัวชี้วัดในกลุ่มบุคคล ชุมชน และประเทศ รวม 17 ตัว เช่น ภาวะทุพโภชนาการและการขาดสารอาหาร อัตราการคงอยู่ของนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา อัตราแรงงานผู้สูงอายุที่มีงานทำ ครัวเรือนไม่ถูกรบกวนจากมลพิษ อัตราพื้นที่อนุรักษ์ธรรมชาติและนันทนาการต่อหัว การมีน้ำใช้เพียงพอตลอดปี ประชากรอายุ 6-21 ปีที่ได้เรียนหนังสือ มูลค่าของเบี้ยประกันสุขภาพส่วนบุคคล ฯลฯ ควรรักษาระดับตัวแปรดังกล่าวมิให้ลดลง

2) ตัวแปรความเสี่ยงของการพัฒนา (ตาราง 4) เป็นตัวบ่งชี้แสดงความเสื่อมในด้านต่างๆ ของสังคม ซึ่งจะต้องระวังไม่ให้มีมากจนเกินไป หรือทำให้หมดไป เพราะหากมีค่ามากขึ้นจะบั่นทอนคุณภาพและความมั่นคงของมนุษย์โดยรวม ได้แก่ อัตราการเจ็บป่วย อัตราผู้เป็นโรคสำคัญต่างๆ อัตราคดีประทุษร้ายร่างกายและเพศ ทรัพย์สิน การพนัน-วัตถุลามก ยาเสพติด โสเภณี อัตราการจำหน่ายบุหรี่ยาสูบ และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ภาวะโภชนาการเกิน เป็นตัวแปรกลุ่มที่ต้องระวังตลอดเวลา เพราะมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มขึ้นเมื่อเวลาเพิ่มขึ้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องเฝ้าระวังเอาใจกับสิ่งที่เป็นปัญหาดังกล่าวนี้

ตัวแปรที่น่าสนใจสำหรับกระทรวงพัฒนาสังคม มี 2 ตัว คือ ตัวแปรกลุ่มความเสี่ยงที่เป็นผลมาจากการเกิดภัยพิบัติ เช่น อัตราการเกิดภัยพิบัติ (ระดับประเทศ) ซึ่งไม่สามารถทำนายการเกิดรวมถึงปริมาณความเสียหายได้ ควรมีการเก็บสถิติเกี่ยวกับปริมาณความเสียหายเพื่อเตรียมทุนสำรองสำหรับให้ความช่วยเหลือเพื่อเกิดภัยพิบัติ กระทรวงฯ ควรติดตามความเคลื่อนไหวนี้เพราะมีผลต่อการตัดสินใจให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยแต่ละครั้งได้อย่างสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของผู้ประสบภัย

คดีอาชญากรรมมีความสัมพันธ์ทางสถิติในทางเดียวกัน (+0.80) กับ อัตราการป่วย จำนวนผู้ป่วยเอดส์ ผู้ป่วยจากสารพิษ จะเห็นได้ว่า ตัวแปรกลุ่มนี้เป็นตัวแปรกลุ่มเสี่ยงของสังคมทั้งสิ้น แม้จะไม่สามารถสรุปได้ว่ามีความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลต่อกันชัดเจน

3) ตัวแปรศักยภาพในการพัฒนา (ตาราง 5) เป็นตัวบ่งชี้ที่แสดงศักยภาพการพัฒนาของประเทศในด้านต่างๆ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า เป็นขีดจำกัดบนของการพัฒนา หากมีค่าเป็นบวกมาก แสดงว่าประเทศมีทุนที่ดีสำหรับการพัฒนาต่อไปในอนาคต และความสัมพันธ์ทางบวกกับปีอาจชี้ได้อีกนัยหนึ่งว่า ตัวแปรบางอย่างเป็นศักยภาพจำเป็นของคนในอนาคต เช่น ปีการศึกษาเฉลี่ย ผู้ที่ใช้อินเทอร์เน็ต ผู้สูงอายุที่มีงานทำ หรือคุณภาพการศึกษาของแรงงาน ฯลฯ ตัวแปรกลุ่มนี้อาจชี้ให้เห็นภาวะการพัฒนาสังคมในอนาคตได้ด้วย เช่น อัตราส่วนประชากรวัยเด็ก วัยทำงาน และวัยสูงอายุ

ตัวแปรศักยภาพที่ต้องใส่ใจเป็นพิเศษ คือ ตัวแปรศักยภาพที่มีค่าลดลงตามเวลา เช่น พฤติกรรมการออกกำลังกายและเล่นกีฬา รวมทั้งปริมาณคนที่ไม่ติดบุหรี่ เพราะแสดงให้เห็นว่าคนในชาติลดศักยภาพและเพิ่มความเสี่ยงในการเกิดโรคต่างๆ ขึ้นด้วยตนเอง

จากรูปวงจรการพัฒนาสังคม (รูป 3 หน้า 15 และ 23) เมื่อพิจารณาค่าความสัมพันธ์ระหว่างปี พบว่า ตัวแปรชุดความเสี่ยงบางตัวมีทิศทางการเพิ่มตามกาลเวลา แสดงให้เห็นว่า ในกระบวนการพัฒนาสังคมนั้นอาจทำให้เกิดตัวแปรความเสี่ยงติดตามมาด้วย และหากยิ่งพัฒนามากแล้ว ตัวแปรความเสี่ยงยิ่งสูงขึ้น พอจะเป็นตัวชี้ออกผู้บริหารว่า เรากำลังเดินมาผิดทาง เพราะหากประเทศชาติมีการพัฒนาที่ถูกทาง ตัวแปรความเสี่ยงควรจะลดลง ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า ตัวแปรชุดความเสี่ยงที่รวมอยู่ในวงจรพัฒนาสังคมเป็นตัวบ่งชี้การพัฒนาได้อย่างดี

VI. จุดเด่นและข้อจำกัดในการศึกษาต้นแบบกลไกบูรณาการงานพัฒนาสังคม

1. การหา Trend และ Growth ในการทำนายอนาคตอาจให้ค่าแตกต่างจากค่าที่ทำนายจากสมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) เนื่องจากการพยากรณ์ค่าตัวแปรอย่างง่ายโดยอาศัยอิทธิพลจากอดีตที่เกิดขึ้นแล้วเพื่อพยากรณ์อนาคตตามจำนวนปีเท่านั้น ไม่ได้รวมอิทธิพลของตัวแปรอื่นๆ เข้ามาคำนวณด้วย กราฟแสดงแนวโน้มอนาคต อีก 3-15 ปี คือ ภาพจำลองอนาคตที่จะเกิดขึ้น หากเงื่อนไขเหมือนข้อมูลในอดีต ซึ่งภาพจำลองอนาคตนี้อาจเปลี่ยนแปลงได้หากทุกคนที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงปัญหา และพยายามแก้ไขอย่างจริงจัง

2. จุดเด่นของต้นแบบกลไกบูรณาการงานพัฒนาสังคมชิ้นนี้ คือ ได้รวบรวมข้อมูลด้านการพัฒนาสังคมไว้อย่างหลากหลาย ครอบคลุมหลายแหล่งที่มา หลายมิติทางการพัฒนา สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาประเทศ ใช้ในการวัดผลการดำเนินงานของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรต่างๆ ได้ ตลอดจนให้ภาพจำลองของอนาคตของการพัฒนาสังคมแต่ละตัวชี้วัด เป็นการกระตุ้นให้ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องตระหนักถึงปัญหาได้ชัดเจน เป็นรูปธรรมว่า ทุกคนสามารถเปลี่ยนอนาคตได้ หากตั้งใจจริง

3. ข้อจำกัดของการศึกษาในครั้งนี้ คือ ไม่ได้ให้ข้อมูลเชิงระบาดวิทยาระดับพื้นที่ ที่ สอดคล้องกับระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (GIS) ผู้บริหารจะได้รับทราบเฉพาะสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจระดับประเทศเท่านั้น เนื่องจากการตัดสินใจบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ระดับจังหวัดเป็นอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัดแบบบูรณาการ (ผู้ว่า CEO)

VII. ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการเก็บข้อมูลตัวแปร หรือตัวชี้วัดการพัฒนาสังคมในต้นแบบฯ อย่างต่อเนื่อง โดยหน่วยงานเฉพาะหน่วยใดหน่วยหนึ่ง นำข้อมูลมาเปรียบเทียบกับค่าที่พยากรณ์ได้ ทดสอบซ้ำ เพื่อปรับปรุงต้นแบบต่อไป

2. ควรเก็บข้อมูลของตัวแปรที่ตัดออกไป (ภาคผนวก 1) ให้ครบถ้วน เพราะตัวแปรหลายตัว สามารถบอกภาวะการพัฒนาสังคมของประเทศไทยได้อย่างดี เช่น ตัวแปรสะท้อนความเสี่ยงของชุมชนได้แก่ ความชุกของแหล่งจำหน่ายสารเสพติด-บุหรี่-แอลกอฮอล์ ร้านเกม-บ่อน-ช่อง-สถานบริการ และรายได้ของกิจการที่ไม่ชอบด้วยหลักศีลธรรม ตัวแปรความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติตนในด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

3. ควรสนับสนุนให้ทำการเก็บข้อมูลด้านคุณภาพเกี่ยวกับความมั่นคงของมนุษย์ เช่น ความอดทน ความอดกลั้น การมีจิตใจเอื้ออาทร ฯลฯ อย่างต่อเนื่องเพื่อนำมาปรับปรุงต้นแบบกลไกฯ ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4. พิจารณาว่า ข้อมูลการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์นั้น เป็นข้อมูลที่มีความอ่อนไหว (Sensitive) ง่ายต่อการเปลี่ยนแปลง และตีความได้หลายนัย แต่ก็ยังเป็นสิ่งท้าทาย ที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จะได้ทดลองใช้ต้นแบบที่ศึกษาขึ้นในการติดตามผลการพัฒนาในภาพรวมของประเทศ

5. ผู้วิจัยได้เสนอแนะต้นแบบกลไกการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่มีความเชื่อมโยงกับระดับนานาชาติ โดยจัดทำเป็นดัชนีสรุปความอยู่ดีมีสุขของประชากร (Indicators of Well-being and Its Composite Index of Well-Being)

ดัชนีสรุปความอยู่ดีมีสุขของประชากร จะช่วยลดเวลาในการอ่านและตัดสินใจสำหรับใช้ในการบริหารได้ดีกว่าตัวแปรชุดใหญ่ ผู้วิจัยได้เลือกตัวชี้วัดที่สามารถเป็นตัวแทนของตัวชี้วัดในแต่ละมิติ เปรียบเทียบกับการพัฒนาในระดับสหประชาชาติ พร้อมให้น้ำหนักความสำคัญของดัชนีสรุปแต่ละตัว แยกต่างหากจากการศึกษาโครงสร้างของตัวชี้วัดที่กล่าวมาแล้วในข้อ I-V เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ผู้บริหาร ประกอบด้วยดัชนี 10 ตัว ได้แก่

ดัชนีสรุประดับบุคคล (3 ตัว)

- 1) ความยั่งยืนของประชากร (Longevity)
- 2) การศึกษาเฉลี่ยของประชากร
- 3) รายได้เฉลี่ยต่อหัว

ดัชนีสรุประดับครอบครัว (2 ตัว)

- 4) สัดส่วนครัวเรือนใต้เส้นความยากจน
- 5) ความถี่ในการพบปะสังสรรค์ของครอบครัว

ดัชนีสรุประดับชุมชน (1 ตัว)

- 6) การประเพณีผิดต่อหลักสิทธิมนุษยชนของรัฐ

ดัชนีสรุประดับประเทศ (4 ตัว)

- 7) อัตราการเจ็บป่วย
- 8) ดัชนีผลิตภาพ (Total Factor Productivity Growth: TFPG)
- 9) สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ของประเทศ
- 10) ดัชนีความโปร่งใสในการบริหารประเทศ

ดัชนีสรุปทั้ง 10 ตัวข้างต้น สามารถจัดลงในโครงสร้างมิติการพัฒนาสังคม และให้น้ำหนักแตกต่างกันตามตาราง 6

ตาราง 6 ดัชนีสรุปความอยู่ดีมีสุขของประชากร

	สุขภาพ	การศึกษา	เศรษฐกิจ	สิ่งแวดล้อม	การเมือง-วัฒนธรรม
บุคคล	ความอยู่ยืน (Longevity) (3)*	การศึกษาเฉลี่ย (Ed. Attainment) (3)	รายได้เฉลี่ยต่อหัว (3)		
ครอบครัว			สัดส่วนครัวเรือน ได้เส้นความ ยากจน (2)	ความถี่ในการ พบปะสังสรรค์ ของครอบครัว (1)	
ชุมชน					การประพุดิผิต ต่อหลักสิทธิ มนุษยชนของรัฐ (1)
ประเทศ	อัตราการเจ็บป่วย (1)		ดัชนีผลิตภาพ (2)	สัดส่วนพื้นที่ป่า ไม้ของประเทศ (1)	ดัชนีความ โปร่งใสในการ บริหารประเทศ (2)

หมายเหตุ * ตัวเลขในวงเล็บ (1) หมายถึงน้ำหนักของตัวชี้วัด

วิธีการคำนวณดัชนีสรุปความอยู่ดีมีสุขทั้ง 10 ตัวข้างต้น (รายละเอียดในภาคผนวก ก.)

ตัวชี้วัดทั้ง 10 ตัวนี้ มีการจัดเก็บแล้ว 7 ตัวคือ ความอยู่ยืนของประชากร (Longevity) และอัตราการเจ็บป่วย เก็บโดยกระทรวงสาธารณสุข การศึกษาเฉลี่ยของประชากร เก็บโดยกระทรวงศึกษาธิการ รายได้เฉลี่ยต่อหัว และสัดส่วนครัวเรือนได้เส้นความยากจน เก็บโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ดัชนีผลิตภาพ เก็บโดยกระทรวงอุตสาหกรรม สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ของประเทศ เก็บโดยกระทรวงสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

อย่างไรก็ตาม ข้อมูลบางตัวที่ยังไม่ได้ดำเนินการจัดเก็บหรือยังมีปัญหาในเรื่องของแนวคิดและวิธีปฏิบัติ อาทิ ดัชนีความโปร่งใสในการบริหารประเทศ การประพุดิผิตต่อหลักสิทธิมนุษยชนของรัฐ ความถี่ในการพบปะสังสรรค์ของครัวเรือน ควรจะรีบดำเนินการจัดการประเด็นดังกล่าวให้ชัดเจน และเร่งดำเนินการเก็บข้อมูลโดยด่วน

รายการอ้างอิง

เอกสารภาษาไทย

- กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. 2546. สรุปผลการจัดเก็บข้อมูล จปฐ. และข้อมูล กชช. 2 ค. ปี 2546. กรุงเทพฯ : บริษัท เอ ที เอ็น โปรดักชั่นจำกัด.
- จัดติยา กรรณสูต (บรรณาธิการ). 2526. นโยบายสังคม: แนวความคิดและการศึกษาเฉพาะกรณี. โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ร่วมกับสำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์. สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์: กรุงเทพฯ.
- จรัญ จันทลักษณ์. 2523. สถิติ วิเคราะห์และวางแผนงานวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). 2548. อยู่ก็สบาย ตายก็เป็นสุข. พิมพ์ครั้งที่ 90. อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ผศ.เคนศักดิ์ ต้นสิงห์ วันอาทิตย์ที่ 7 สิงหาคม 2548 กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2548. Roadmap การปฏิรูปการศึกษาไทย ปีการศึกษา 2548-2551. พฤษภาคม 2548. เอกสารอัดสำเนา.
- สำนักนโยบายและแผนสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข. 2540. (ร่าง) เครื่องชี้วัดการประเมินผลการพัฒนาด้านสาธารณสุข ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) เอกสารประกอบการประชุมเรื่องการประเมินผลประจำปี วันที่ 29 กรกฎาคม 2540. นนทบุรี: โรงพิมพ์กองสุศึกษา.
- สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2547. ยุทธศาสตร์กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ อรุณการพิมพ์.

เอกสารภาษาต่างประเทศ

- Arbhabhirama Anat and other (Editor). 1987. **Thailand Natural Resources Profile**. Bangkok: Sangdad Publication.
- Medhi Krongkaew. 1997. **Indicators for Sound Natural Resources and Environmental Management In the 8th Plan (Draft)**.
- Medhi Krongkaew. 1997. **THE 8TH PLAN AND INDICATORS FOR ECONOMIC COMPETITIVENESS AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT**. (Draft)
- Medhi Krongkaew. 2001. **GOVERNANCE ISSUES AND THE NATIONAL PLAN OF THAILAND**. Paper accepted for presentation at the International Conference on Policy Reforms, Growth and Development, Morocco, 20-22 September 2001.

National Educational Commission and National Youth Promotion and Coordination Committee.1982

Perspective Policies and Planning for the Development of Youth. Bangkok : United Production Press

United Nations Development Programme. 1990. **Human Development Report 1990.** New York: Oxford University Press.

เอกสารอิเล็กทรอนิกส์

กระทรวงการต่างประเทศ. ความร่วมมือระหว่างประเทศไทยและนานาชาติ. Available at

<http://www.mfa.go.th/>

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร รายงานประจำปี 2546. Available at <http://www.onep.go.th>

สรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการภายใต้โครงการติดตามผลการพัฒนาตามเป้าหมายการพัฒนาแห่ง

สหัสวรรษ (Millennium Development Goals: MDGs) Available at <http://www.nesdb.go.th>.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2005. ตัวชี้วัดภาวะสังคม และสถิติทางสังคม. Available at

<http://social.nesdb.go.th/nesdbsoc/modules/report/dbreport.aspx?module=rp...>

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2005. สถิติของประเทศไทยในหัวข้อต่างๆ. Available at

<http://www.nso.go.th/>

United Nations Development Programme. 2004. **Human Development Report 2004.** available at <http://hdr.undp.org/statistics>

United Nations. 2002. UN Common Database for Thailand. Inter-Agency Support Unit. Available at <http://www.un.or.th>

United Nations. 2004. Composite Indicators for Sustainable Development: CSD Theme Indicator Framework. Available at <http://www.un.or.th>